

volila jazyková bariéra medzi Heideggerovou špecifickým spôsobom používanou nemčinou a jazykom, do ktorého sa tieto špecificky písané texty prekladali, teda angličtinou. Často sa v anglosaskom prostredí stretávame s praxou príliš voľného prekladania, spôsobeného samotným charakterom anglického jazyka.

Tak napríklad niektorí autori prekladali Platónove idey aristotelovským pojmom *forms* (*forms*). Spomínaný preklad sa síce netýka Kisiela ani Sheehena, ale samotný problém prekladu sa obzvlášť výrazne prejavuje práve pri preklade Heideggerových textov. Aj Sheehan priznáva, že niektoré štúdie preložil v dôsledku zrozumiteľnosti voľnejšie, než boli preložené pôvodne. Tak sa napríklad pojem *Jeweiligkeit* prekladá ako *occasionality*, čím sa síce približuje významu nemeckého pojmu, no ani zďaleka nevystihuje jeho významové spektrum. Aj pojem *Dasein* možno podľa editorov prekladať do angličtiny dvoma spôsobmi: ako *tu-bytie* (*being-here*) a *tam-bytie* (*being-there*), pričom v štúdiu, *Tam-bytie a bytie-pravdivým podľa Aristotela* používajú druhú, originálu významovo vzdialenejšiu verziu. Nehovoriac o tom, že v danom kontexte sa odkláňajú od tretieho, najčastejšieho spôsobu prekladania, v ktorom sa pre pojem *Dasein* používa ako ekvivalent výraz *existencia* (*existence*).

Ponúka sa tu otázka, nakoľko je skutočne verný preklad Heideggerových textov vôbec možný. Ak podporíme tvrdenie o tom, že každý preklad je vo svojej podstate už interpretáciou, budeme brať spomínané limity na vedomie a akceptovať ich neprekonateľnosť. Preto aj napriek uvedeným problémom rozhodne môžem súhlasiť s názorom, že táto kniha predstavuje významné obohatenie nielen pre čitateľov Heideggerových textov ale pre všetkých, ktorí sa zaoberajú filozofiou 20. storočia, pretože výrazne rozširuje kontext heideggerologických výskumov a prináša ucelený obraz o Heideggerovi v spoločenskom a intelektuálnom prostredí v mezivojnovom Nemecku 20. storočia.

Kristína Bosáková

Kristína Bosáková
Katedra filozofie a dejín filozofie FF UPJŠ
Moyzesova 9
040 01 Košice
SR
e-mail: kbosakova@yahoo.com

MARTIN NITSCHÉ:

Z príhodného. Fenomenologická interpretace Heideggerových Príspevků k filozofii

Praha: Filozofia – Φιλοσοφία 2010, 194 s.

Cieľom Nitscheho monografickej štúdie je ponúknuť úvod k Heideggerovmu dielu *Beiträge zur Philosophie (Vom Ereignis)* / *Príspevky k filozofii (O príhodnom)*, ktoré sa istý čas považovalo za jeho druhé najhlavnejšie dielo. Heidegger sa tu snaží opísať prechodovú etapu medzi metafyzickým myslením a myslením *druhého počiatku*. Nitsche označuje toto dielo ako

škáru medzi prvým a druhým počiatkom. Heidegger načrtáva nový druh myslenia, ktoré zanecháva prvý počiatok a po ňom nasledujúce dejiny metafyziky a ktoré smeruje k inému, k *druhému počiatku*. Pre tento nový spôsob myslenia Heidegger nevyhnutne potreboval aj nový spôsob vyjadrovania. Dielo *Beiträge zur Philosophie* sa preto vyznačuje neobyčajným, svojiským jazykom, do ktorého nie je ľahké preniknúť a nejednému čitateľovi spôsobuje ťažkosti.

Ešte väčšie ťažkosti spôsobuje preklad svojiských, *heideggerovských* pojmov. Je ťažké nájsť ekvivalent k Heideggerom používaným slovám, keď sa nenachádzajú ani v nemeckom jazyku, ale ešte ťažšie je to so slovami, ktoré sa v nemeckom jazyku nachádzajú, ale Heidegger ich používa svojím vlastným spôsobom. Nietzsche tieto zložité Heideggerove pojmy napriek tomu prekladá a zároveň sa snaží o ich dôkladnú analýzu. Zameriava sa pritom najmä na kľúčové pojmy skúmaného diela – *Da-sein* a *Ereignis*, ktoré prekladá ako *bytie-tu* (*Bytí-tu*) a *príhodné* (*príhodné*).

Každý, kto má záujem do tohto zložitého Heideggerovho diela preniknúť, určite Nietzscheho dielo ocení. Nietzsche sa tu snaží o sústredenú interpretáciu zameranú výlučne na dielo *Beiträge zur Philosophie*. Neobchádza však pritom ani iné Heideggerove diela, s ktorými *Príspevky* úzko súvisia a ktoré pomáhajú hlbšie preniknúť do tohto diela. Nietzsche sám v úvode predstavuje svoj postup a ním stanovené ciele, ktoré v diele *Z príhodného* sleduje. Jeho cieľom pritom nie je detailná interpretácia Heideggerovho diela, ale len uvedenie do tohto diela. Nietzsche sa snaží poskytnúť *návod* na preniknutie do Heideggerovho štýlu písania a spôsobu vyjadrovania.

Nietzscheho práca je členená do piatich častí a niekoľkých podkapitol. V prvej časti s názvom *Príspevky k filozofii* Nietzsche upozorňuje na podmienky čitateľnosti Heideggerovho diela, ktoré si stanovil sám Heidegger. Nietzsche veľmi správne upozorňuje na to, že tieto podmienky musíme prijať, ak chceme vstúpiť do Heideggerovho vlastného myslenia. Až keď prijmem tieto podmienky a Heideggera pochopíme, môžeme zaujať súhlasné alebo nesúhlasné stanovisko, ale nikdy nie bez toho, aby sme ho najprv pochopili.

Prijatím podmienok čitateľnosti Heideggerovho diela sa podľa Nietzscheho pripravujeme na vstup do myslenia, ktoré je vyjadrené *mysliteľským vyslovovaním*. Nietzsche upriamuje pozornosť na lokalizačný charakter mysliteľského vyslovovania, ktoré sa deje na voľnom poli svetliny. Priestor voľného poľa sa tak stáva identickým s priestorom slova. V priestore slova sa vyslovuje reč, ktorá má tri vrstvy, s ktorými musíme byť podľa Nietzscheho dôkladne oboznámení, ak chceme Heideggera nasledovať. Až keď poznáme tieto vrstvy reči, dokážeme podľa Nietzscheho pochopiť to *medzi* mysliteľského vyslovovania, ktoré sa nachádza medzi slovom bytia a rečou jestvujúcna. Až keď sa zorientujeme v týchto vrstvách reči, dokážeme nájsť mysliteľské stanovisko, z ktorého sa môžeme bytostne pýtať a napokon založiť bytie-tu.

Druhá časť s názvom *Fenomenologická interpretácia Príspevků* sa zameriava na analýzu Heideggerovho fenomenologického postupu, ktorý nie je typický len pre toto dielo, ale pre celú jeho filozofickú tvorbu a je zreteľný aj v diele *Sein und Zeit* (*Bytie a čas*), s ktorým Nietzsche dielo *Príspevky* porovnáva. Nietzsche tým stavia do konfrontácie Heideggerove rané a neskoré obdobie. Zaujímavosťou tejto konfrontácie je to, že tieto dve obdobia sa nekladú proti sebe ako značne odlišné, ale naopak, je tu súvislý a samozrejmy prechod z jedného do druhého.

Sám Heidegger o sebe tvrdil, že svojich myšlienok z diela *Sein und Zeit* sa nikdy nevzdal, len ich pôvodnejšie premýšľal, a zdá sa, že Nietzsche s ním súhlasí.

Heideggerov zložitý štýl a spôsob vyjadrovania má odhaliť doposiaľ skrytú oblasť myslenia. Podľa Nitscheho je dôležité sledovať, ako túto skrytú oblasť myslenia Heidegger načrtáva. Nitsche si v tomto smere všimá silný vplyv Husserla na Heideggerovo myslenie, a to nielen v diele *Beiträge zur Philosophie*, ale v celej jeho filozofickej tvorbe. V diele *Beiträge zur Philosophie* sa tento vplyv ukazuje v chápaní skrytej oblasti myslenia ako fenomenologického poľa. Touto skrytou oblasťou myslenia je otvorené pole Heideggerovho *Ereignis*, ktoré sa považuje za stredovú lokalitu určujúcu všetky vzťahy k bytiu. Od tohto streda sa odvíjajú všetky ďalšie zložky Heideggerovho opisu, ktorým je dôležité porozumieť, aby sme pochopili jeho dielo.

Od problém vzťahu ľudského a božského, teda zjavného a skrytého, Nitsche prechádza v druhej časti svojej práce k problému vzťahu *prvého a druhého počiatku*, ktorý Heidegger vyjadruje termínom *Zerklüftung* (*trhlina*). Hlbšej analýze *trhliny* sa Nitsche venuje v tretej kapitole *Příhodné a jeho dynamika*, pričom sa opiera najmä o termíny *příhodné* a *bytie-tu*. Prvá skúsenosť, s ktorou sa mysliteľ po skoku do *trhliny* stretáva, je *odopretie bytia*, ktoré sa v tejto kapitole bližšie vysvetľuje a spolu s tým ďalšie termíny, ktoré s odopretím bytia súvisia: *odtiahnutie*, *sebaskrývanie*, *pridelenie stanoviska*, *priepastnosť*, *odopretý základ*. Mysliteľ toto odopretie bytia zakúša ako privolanie a pociťuje k nemu spolupatričnosť. Práve z týchto fenoménov *prináležania* a *odopierania* vychádza dynamika príhodného ako *protikyvu* a *obratu*, ktorých jednotou je *pri-hodenie*. Cieľom tretej časti Nitscheho práce je práve vysvetlenie tejto *dynamiky príhodného* a *pri-hodenia* v *příhodnom*.

Piata časť recenzovanej práce naznačuje aj pomerne neprehľadný vzťah človeka a bytia: Bytie potrebuje bytie-tu a bytie-tu vyžaduje človeka. Vzťah bytia a človeka v neskorom období Heideggerovej tvorby Nitsche nevykresľuje ako nezávislý, ale naopak, bytie potrebuje človeka, aby sa naň pýtal, a človek potrebuje od bytia získať zmysel svojho vlastného bytia. Predpokladom toho je skok človeka do pozície bytia-tu. Nitsche zdôrazňuje, že bytnosť človeka sa naplňa práve v tejto pozícii. Skok do bytia-tu znamená zanechať prvý počiatok spolu s dejinami metafyziky a ocitnúť sa na ceste k druhému počiatku, kde sa z človeka stáva zakladateľ, *strážca bytia*, ten, kto sa stará o pravdu, ten, ktorý hľadá.

Nitsche krok za krokom vysvetľuje tento zložitý dej prechodu k druhému počiatku a snaží sa sprehľadniť zložitú sieť vzťahov medzi spomínanými Heideggerovými pojmami. Čitateľovi napomáha aj priebežnými zhrnutiami, v ktorých stručne a jasne zopakuje význam základných pojmov a spomenuté vzťahy medzi nimi. Tým výrazne napomáha porozumeniu Heideggerovho diela. Pokiaľ ale čitateľ nemá toto dielo prečítané, môže už pri čítaní Nitscheho diela *Z příhodného* nadobudnúť pocit, že je zahltený množstvom nových pojmov a môže mať ťažkosti sa v nich orientovať.

Nitscheho interpretácia Heideggerovho diela *Beiträge zur Philosophie* nie je hodnotiaca. Nejde tu o pozitívne alebo negatívne hodnotenie Heideggera alebo jeho diela, ale o jeho vysvetlenie a pochopenie. Nitscheho snahou je teda Heideggera vysvetliť, nie hodnotiť. Jeho interpretácia je len vysvetlením, ku ktorému môžeme zaujať svoj vlastný názor. Predpokladom toho je ale dôkladná znalosť Heideggerových diel, predovšetkým tých, z ktorých vychádza aj Nitsche. Bez dôkladného prečítania týchto diel je Nitscheho interpretácia nezrozumiteľná. Predpokladom pochopenia Nitscheho je teda dôkladná znalosť Heideggerovho diela.

Dielo *Z příhodného* od Martina Nitscheho odporúčam každému, kto má záujem o Heideggerovo dielo *Beiträge zur Philosophie* a chce ho lepšie pochopiť. Nitscheho dielo je vhodné aj pre tých, ktorí sa zaujímajú o Heideggerovu neskorú tvorbu a o súvislosť medzi jeho

ranou a neskorou tvorbou. Pozitívom diela *Z príhodného* je najmä to, že sa v ňom Nitsche snaží sprístupniť Heideggerove vlastné myslenie a nenecháva sa pritom ovplyvniť ani inými interpretáciami Heideggera, ani Heideggerovou rozporuplnou osobnosťou, pričom nevnáša do interpretácie nič, čo nepovedal sám Heidegger.

Zuzana Bocanová

Zuzana Bocanová
Katedra filozofie a dejín filozofie FF UPJŠ
Moyzesova 9
040 01 Košice
SR
e-mail: zuzana.bocan@gmail.com

EMMANUEL LEVINAS:

Œuvres 2. Parole et silence

1. vyd. Paris: Bernard Grasset / IMEC 2011, 416 s.

V roku 2011 vydalo Parížske vydavateľstvo Bernard Grasset v spolupráci s Inštitútom pamäti súčasných vydání (IMEC) v poradí druhý zväzok Levinasových zbraných spisov. Treba však uviesť, že kniha – hoci má datovanie z roku 2009 – meškala s príchodom na trh až do januára 2011. Zloženie pracovného tímu, ktorý sa podieľal na príprave tohto zväzku, je také isté ako pri prvom zväzku: koordinátorom vedeckého výboru je Jean-Luc Marion, hlavnými editormi zostali R. Calin, a C. Chalierová, ktorí pripravili úvod a poznámkový aparát. Ďalšími spolupracovníkmi sú Miguel Abensour, Bernhardt Casper, Michel Deguy, Marc B. Delaunay, Marc Faessler, Giovanni Ferretti, Miguel Garcia-Bara, Kevin Hart, Jean-Luc Nancy, Guy Petitdemange, Claude Romano. Zbrané spisy sú vydané so súhlasom dediča a vykonávateľa závetu Levinasovho syna Michaëla.

Obsahom druhého zväzku zbraných spisov je deväť dosiaľ nevydaných Levinasových prednášok a poznámok k prednáškam z Filozofického Kolégia Jeana Wahla. Oproti prvému zväzku mali editori podstatne menej práce so zostavovaním; prednášky jednoducho nasledujú chronologicky za sebou. Editori pripojili aj menný index a deväť reprodukcii pôvodných rukopisov či strojopisných záznamov.

Zrejme len ťažko možno doceniť dôležitosť Filozofického Kolégia založeného v roku 1947 Jeanom Wahlom s cieľom štúdia vývoja filozofického myslenia Emmanuela Levinasa. V rokoch 1947 – 1964, teda hneď po vojne na jeho pôde predniesol viacero prednášok. Niektoré z nich už boli publikované – prvá je zároveň najslávnejšia a naši čitatelia ju poznajú pod názvom *Čas a Iné (Le Temps et l'Autre)*, z ďalších je to februárová prednáška z roku 1953